

Динаміка кількості вагових категорій в жіночій боротьбіШандригось В.І.¹, Латишев М.В.¹, Розторгуй М.С.², Первачук Р.В.³*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка¹**Київський університет імені Бориса Грінченка²**Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського³*

Анотація. Мета: провести аналіз динаміки кількості вагових категорій у жіночій боротьбі. **Матеріал і методи.** Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних даних, інтернет-джерел, системно-історичний аналіз, методи математичної статистики. Вихідні дані результатів виступів взяті з офіційного сайту міжнародної федерації спортивної боротьби «United World Wrestling» (<https://unitedworldwrestling.org/database>). Для статистичної обробки даних і графічного представлення результатів використовувалася програма MS Excel. **Результати:** у статті представлені результати емпіричних досліджень динаміки кількості вагових категорій спортсменок з жіночої боротьби, починаючи з 1987 року. Виявлено, що починаючи з 1997 року, спостерігається чітка тенденція збільшення кількості вагових категорій борчинь. Встановлено, що з 1997 року жінки боролися лише в шести категоріях; з 2002 – у семи; з 2014 – у восьми, а з 2018 року – у десяти вагових категоріях. В 2004 році жіноча боротьба отримала загальне визнання з включенням в програму Олімпіади в Афінах самостійною дисципліною. З тих пір відбувся розподіл вагових категорій на «олімпійські» і «неолімпійські». Всього жіноча боротьба була включена в програми Олімпійських ігор 4 рази і за цей період були розіграні 18 комплектів нагород. **Висновки.** Встановлено, що для популяризації, видовищності і пропаганди спортивної боротьби як виду спорту в світі UWW вносить зміни і доповнення у правила змагань, включаючи зміни кількості вагових категорій. Виявлено, що з початком популяризації жіночої боротьби, спостерігається чітка тенденція збільшення кількості вагових категорій борчинь. Також помітно зросла кількість країн-учасниць і спортсменок, що свідчить про зростання популярності жіночої боротьби у світі. Все це об'єктивно підтверджує провідну роль жіночої боротьби і сприяє збереженню гідного статусу спортивної боротьби в структурі сучасного світового спорту.

Ключові слова: вагові категорії, жіноча боротьба, динаміка, борчині, чемпіонати світу, Олімпійські ігри, системно-історичний аналіз, регламент.

Вступ. Боротьба є одним з найдавніших видів спорту, що входили в програми Олімпіад ще в античні часи, а починаючи з I Олімпійських Ігор сучасності (Афіни, 1896) поєдинки борців майже завжди і вельми органічно включалися в регламент змагань (Леннарц, 2013; Булатова, 2017).

У 2013 році виникла загроза виключення спортивної боротьби (греко-римської, вільної, жіночої) з програми літніх Олімпійських ігор 2020 року. Це могло завдати непоправної шкоди всьому олімпійському руху, посилюючи

антагонізм між представниками різних напрямків єдиноборств, і як результат,

негативно б позначилося на розвитку спорту в багатьох країнах світу, в тому

числі і в Україні (Шандригось, 2018). Ця подія викликала цілком обґрунтовану тривогу фахівців і любителів спорту (Апойко, & Тараканов, 2015). Саме тому вітчизняні фахівці спрямовували свої зусилля на пошук позитивних аспектів розвитку спортивної боротьби.

Одним з таких аспектів є визначення динаміки кількості вагових

категорій у жіночій боротьбі (порівняно молодій спортивній дисципліні) за весь період з часу початку проведення офіційних змагань з цього виду спорту у світі із застосуванням методів системно-історичного аналізу. Це на нашу думку, дозволить виявити тенденції та особливості розвитку жіночої боротьби в світі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Робота виконана відповідно до теми НДР кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Науково-методичні основи багаторічної техніко-тактичної підготовки у вільній боротьбі».

Мета дослідження – провести аналіз динаміки кількості вагових категорій у жіночій боротьбі.

Матеріали та методи дослідження. Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних даних, системно-історичний аналіз, методи математичної статистики.

Вихідні дані результатів виступів взяті з офіційного сайту міжнародної федерації спортивної боротьби «United World Wrestling» (<https://unitedworldwrestling.org/database>).

Для статистичної обробки даних і графічного представлення результатів використовувалася програма MS Excel.

Результати дослідження та їх обговорення. На основі аналізу науково-методичної літератури (Латишев, Шандригось, Тропин, Квасниці, & Головач, 2020; Неробеев, & Тараканов, 2012; Остапчук, & Окопний, 2013; Палатний, 2019; Стельмах, Пістун, Балущка, & Путій, 2015; Тараканов, Апойко, & Неробеев, 2013; Шандригось, Латишев, Первачук, & Яременко, 2020), джерел Інтернет і узагальнення передового досвіду було встановлено, що жіноча боротьба – порівняно молода спортивна дисципліна. Вона зародилася на початку 1980-х і стала поширюватися по світу з країн Скандинавії і Франції. Спочатку

жінки практикували два стилі боротьби, але в кінцевому підсумку зупинили свій вибір на вільній боротьбі.

У 1984 році Міжнародна федерація об'єднаних стилів боротьби (FILA) вирішила взяти під контроль жіночу боротьбу і керувати нею. З цією метою було створено спеціальний комітет, який очолив нинішній генеральний секретар UWW Мішель Дюссон. Таким чином, FILA передбачила взятий в подальшому Міжнародним олімпійським комітетом курс на гендерну рівність в олімпійському русі. Інакше кажучи, МОК став вимагати від міжнародних федерацій з видів спорту, щоб в кожній дисципліні нарівні з чоловіками були представлені жінки (Миндиашливи, & Подливаев, 2007).

У 1987 році в норвезькому місті Лоренског був проведений перший чемпіонат світу з жіночої боротьби. У ньому взяли участь 47 спортсменок з 9 країн, які змагалися в дев'яти вагових категоріях. Золоті медалі між собою розподілили збірні Франції та Норвегії, які були першими відповідно в п'яти і трьох категоріях. І лише в найлегшій вазі «золото» дісталось представниці Бельгії. Француженки недовго протрималися в ролі законодавців мод в жіночій боротьбі, на чемпіонаті світу 1990 року їх обійшли японки, які з тих пір не поступаються лідируючими позиціями в світі (<https://unitedworldwrestling.org/database>).

Динаміка кількості і розподіл вагових категорій борчинь в багаторічному аспекті представлена на рисунку 1 і у таблиці 1.

Детальний аналіз змісту рисунку 1 і таблиці 1 свідчить про те, що перші офіційні змагання з жіночої боротьби були проведені у 1987 році, де спортсменки були розділені на дев'ять вагових категорій, від 44 кг до 75 кг.

Починаючи з 1989 року чемпіонати світу проводились щороку (за винятком 2004 року, коли не було проведено ЧС і 2016 року, коли ЧС був проведений лише у «неолімпійських» категоріях) (табл. 2).

Рис. 1. Динаміка кількості вагових категорій у жіночій боротьбі

Таблиця 1

Розподіл вагових категорій у жіночій боротьбі

1987-1996	1997-2001	2002-2013	2014-2017	3 2018 року
Перша найлегша вага до 44 кг				Перша найлегша вага до 50 кг
Найлегша вага до 47 кг	Найлегша вага до 46 кг	Найлегша вага до 48 кг	Найлегша вага до 48 кг	Найлегша вага до 53 кг
Легша вага до 50 кг	Легша вага до 51 кг	Легша вага до 51 кг	Легша вага до 53 кг	Легша вага до 55 кг
Напівлегка вага до 53 кг		Напівлегка вага до 55 кг	Напівлегка вага до 55 кг	Напівлегка вага до 57 кг
Легка вага до 57 кг	Легка вага до 56 кг	Легка вага до 59 кг	Легка вага до 58 кг	Легка вага до 59 кг
Напівсередня вага до 61 кг			Напівсередня вага до 60 кг	Напівсередня вага до 62 кг
Середня вага до 65 кг	Середня вага до 62 кг	Середня вага до 63 кг	Середня вага до 63 кг	Середня вага до 65 кг
Напівважка вага до 70 кг	Напівважка вага до 68 кг	Напівважка вага до 67 кг	Напівважка вага до 69 кг	Напівважка вага до 68 кг
Важка вага до 75 кг	Важка вага до 72 кг	Важка вага до 72 кг	Важка вага до 75 кг	Важка вага до 72 кг
				Надважка вага до 76 кг
9	6	7	8	10

Примітка: заливкою виділено «олімпійські» вагові категорії.

В кінці ХХ століття гостро проявилася необхідність змін протилежного напрямку – зменшення кількості вагових категорій борців (Миндиашливи, & Подливаев, 2007). Причин таких змін кілька:

- реальна перспектива введення в програми Олімпійських ігор жіночої боротьби;

- поширення інших видів єдиноборств, включених в ці програми;
- бажання функціонерів МОК зменшити кількість здобутих медалей борців колишнього СРСР, а згодом Росії, на Олімпіадах;
- наполегливе бажання засобів масової інформації, особливо телебачення,

скоротити час на проведення змагань з боротьби.

Сукупність цих причин і інших супутніх чинників привели до скорочення кількості вагових категорій борчинь (табл. 1). Відповідно до загальної тенденції

укрупнення категорій, з 1997 року жінки боролися тільки в шести категоріях: від 46 кг до 75 кг. З 2002 року була додана ще одна категорія, і з цього часу до 2013 року жінки боролися в семи категоріях, від 48 кг до 72 кг (Шандригось, 2019).

Таблиця 2

Хронологія проведення чемпіонатів світу з жіночої боротьби

Дата проведення	Місце проведення	Кількість:		
		вагових категорій	країн учасниць	учасниць
1987-10-24	Lorenskog (NOR)	9	8	48
1989-08-24	Martigny (SUI)	9	11	53
1990-06-29	Lulea (SWE)	9	12	45
1991-08-25	Tokyo (JPN)	9	12	64
1992-09-04	Villeurbanne (FRA)	9	13	84
1993-08-07	Stavern (NOR)	9	20	75
1994-08-29	Sofia (BUL)	9	19	54
1995-09-09	Moscow (RUS)	9	19	137
1996-08-29	Sofia (BUL)	9	16	88
1997-07-10	Clermond-Ferrand (FRA)	6	14	92
1998-10-08	Poznan (POL)	6	12	86
1999-09-10	Boden, Hildursborg (SWE)	6	14	85
2000-09-01	Sofia (BUL)	6	17	90
2001-11-22	Sofia (BUL)	6	16	100
2002-11-02	Chalkida (GRE)	7	20	149
2003-09-12	New York (USA)	7	17	153
2005-09-28	Budapest (HUN)	7	20	159
2006-09-29	Guangzhou (CHN)	7	18	164
2007-09-21	Baku (AZE)	7	17	198
2008-10-11	Tokyo (JPN)	7	17	139
2009-09-23	Herning (DEN)	7	22	172
2010-09-08	Moscow (RUS)	7	17	154
2011-09-14	Istanbul (TUR)	7	18	215
2012-09-27	Strathcona County (CAN)	7	17	111
2013-09-18	Budapest (HUN)	7	20	182
2014-09-08	Tashkent (UZB)	8	25	186
2015-09-09	Las Vegas (USA)	8	21	219
2016-12-10	Budapest (HUN)*	2*	9	36
2017-08-23	Paris (FRA)	8	25	191
2018-10-22	Budapest (HUN)	10	26	225
2019-09-16	Nur-Sultan (KAZ)	10	24	252

Примітка: * у 2016 році чемпіонат світу проводився у «неолімпійських» категоріях.

Після цього FILA довелося прийняти зміни для забезпечення можливості участі в змаганнях жінок, а також виконати вимоги, що обмежували загальну кількість учасників змагань.

У 1997 р МОК прийняв рішення про включення жіночої боротьби у вигляді показових виступів на іграх XXVII

Олімпіади (2000). Загальне визнання жіноча боротьба отримала в 2004 році – вона була включена в програму Олімпіади в Афінах як самостійна дисципліна, де змагання проходили у чотирьох «олімпійських» вагових категоріях (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість комплектів нагород, розіграних на Олімпійських Іграх у жіночій боротьбі

Олімпійські ігри	XXVII, 2004	XXIX, 2008	XXX, 2012	XXXI, 2016	Всього вагових категорій
Перша найлегша вага					
Найлегша вага	48 кг	48 кг	48 кг	48 кг	4
Легша вага				53 кг	1
Напівлегка вага	55 кг	55 кг	55 кг		3
Легка вага				58 кг	1
Напівсередня вага					
Середня вага	63 кг	63 кг	63 кг	63 кг	4
Напівважка вага				69 кг	1
Важка вага	72 кг	72 кг	72 кг	75 кг	4
Надважка вага					
Всього комплектів нагород	4	4	4	6	18

Далі, з початком популяризації жіночої боротьби, характер збільшення кількості вагових категорій в цілому зберігся, але інтенсивність цього процесу помітно знизилася.

При плануванні олімпійської програми 2020 року МОК розглядав можливість виключення боротьби з програми Ігор, але у вересні 2013 року на сесії МОК в Аргентині було прийнято рішення залишити боротьбу в програмі Ігор зі зменшенням кількості чоловічих і збільшенням кількості жіночих вагових категорій починаючи з 2016 року (Шандригось, & Первачук, 2018).

Наступні зміни правил, що були прийняті на позачерговому Конгресі FILA в Москві 18 травня 2013 р., коли новим президентом федерації був обраний серб Ненад Лаловіч. FILA була переформатована, змінила структуру і назву UWW (United World Wrestling – укр. «Об'єднаний світ боротьби»). Відбулось подальше зниження кількості «олімпійських» вагових категорій борців-чоловіків до шести з метою збільшення кількості категорій жінок-борців до цих же

значень із розподілом на «олімпійські» і «неолімпійські» вагові категорії (Шандригось, Яременко, & Первачук, 2018a).

Для збереження олімпійського статусу спортивної боротьби на Іграх XXXI Олімпіади (2016), було збільшено кількість вагових категорій для жінок до шести (табл. 3). Ця новація в боротьбі набула чинності після того, як уже були введені в дію видозмінені правила у видах боротьби, за якими у вересні 2013 року в Будапешті пройшов чемпіонат світу з боротьби. Самі борці, фахівці виду, представники медіа та прості вболівальники були одностайні в тому, що нові правила повернули боротьбі колишню видовищність, динаміку та інтригу.

17 грудня 2013 р. у штаб-квартирі UWW були озвучені нові вагові категорії, для учасників Олімпійських ігор 2016 року. Був визначений наступний розподіл на категорії у жіночій боротьбі: 48, 53, 55, 58, 60, 63, 69, 75 кг (табл. 1). Також за цими категоріями проводилися континентальні чемпіонати, чемпіонати світу, Кубки світу і турніри серії «Голден

Гран Прі» серед дорослих. По дві «неолімпійські» категорії в кожному стилі боротьби (у жіночій боротьбі – 55 кг; 60 кг) були включені на всіх офіційних змаганнях під егідою UWW.

Як уже зазначалось, з метою популяризації, видовищності і пропаганди спортивної боротьби як виду спорту в світі UWW постійно вносить доповнення в правила і вводить різні нововведення.

Так, 25 серпня 2017 року на чемпіонаті світу у Парижі, пройшло засідання бюро UWW на якому були оголошенні нові вагові категорії в яких будуть виступати спортсмени на чемпіонатах світу і континентальних першостях. Було прийняте рішення про збільшення кількості вагових категорій на чемпіонатах світу і континентальних першостях з 8 до 10, з яких 6 категорій представлені на Олімпійських іграх (Шандригось, Яременко, & Первачук, 2018b). У жіночій боротьбі, збільшили найлегшу вагу на 2 кг і збільшили на 1 кг важку (надважку). Таким чином, жіноча боротьба зберегла всі свої «олімпійські» та «неолімпійські» категорії, додавши ще дві – 65 кг і 72 кг. Всі категорії у жіночій боротьбі виглядали так: 50, 53, 55, 57, 59, 62, 65, 68, 72, 76 кг). Ці зміни вступили в дію з 2018 року (табл. 1).

Таким чином, жіноча боротьба була включена в програми Олімпійських ігор 4 рази. За всю історію сучасних Олімпійських ігор у жіночій боротьбі були розіграні 18 комплектів нагород (табл. 2).

Аналіз змісту рис. 1, табл. 1, 2, 3 свідчить, що починаючи з 1997 року, спостерігається чітка тенденція збільшення кількості вагових категорій борчинь. Також з початку проведення першого чемпіонату світу помітно зросла кількість країн-учасниць і спортсменок, що свідчить про зростання популярності жіночої боротьби у світі.

Висновки.

1. Результати аналізу еволюції і тенденцій розвитку жіночої боротьби в системі міжнародного олімпійського руху

показують, що цей вид спорту займає гідне місце у світі і досить помітно прогресує. З моменту введення жіночої боротьби у програму Олімпійських ігор (2004) цей вид спорту є дуже важливою складовою глобального процесу розвитку олімпійського спорту.

2. Після значних реформ, що зробило нове керівництво UWW в надзвичайно короткий термін, боротьба все ж залишилася в програмах майбутніх Олімпійських ігор і відбувся стрімкий розвиток жіночої боротьби.

3. Встановлено, що для популяризації, видовищності і пропаганди спортивної боротьби як виду спорту в світі UWW вносить зміни і доповнення у правила змагань, включаючи зміни кількості вагових категорій. Аналіз динаміки кількості вагових категорій у жіночій боротьбі дозволив виявити, що починаючи з 1997 року, спостерігається чітка тенденція збільшення кількості вагових категорій борчинь. Також з початку проведення першого чемпіонату світу помітно зросла кількість країн-учасниць і спортсменок, що свідчить про зростання популярності жіночої боротьби у світі.

Все вище зазначене об'єктивно підтверджує провідну роль жіночої боротьби і сприяє збереженню гідного статусу спортивної боротьби в структурі сучасного світового спорту.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку передбачають дослідження правил змагань і організаційних аспектів подальшого розвитку жіночої боротьби, включаючи зміни в систему відбору учасниць Олімпійських ігор, які представляють різні країни і континенти.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Апойко, Р. Н., & Тараканов, Б. И. (2015). *Спортивная борьба: эволюция, тенденции, проблемы и приоритетные пути их решения : монография*. СПб. : Изд-во Политех. ун-та.
- Бріскін, Ю., Семеряк, З., & Пітин, М. (2014). Результативно-значущі техніко-тактичні дії фехтувальників-шпажистів різної кваліфікації. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. праць*, Вип. 18, Т.2, 37-43.
- Булатова, М. М. (2017). *Боротьба. Енциклопедія в запитаннях і відповідях. Навчальне видання*. Олімпійська література, Київ.
- Бусол, В. А. (2014). *Фехтування. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю*. Київ.
- Бусол, В., & Дьоміна, О. (2013). *Фехтування в Україні: історія та сучасний стан: навч. посіб.* Київ.
- Латишев, Н., Шандригось, В., Тропин, Ю., Квасниці, О., & Головач, И. (2020). Женская борьба: анализ результатов выступления сборной команды Украины. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць*. Вип. 9 (28). 237-243. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-237-243
- Леннарц, К. (2013). Спортивная борьба в системе олимпийского спорта. *Наука в олимпийском спорте*, 4, 4-7.
- Миндиашливи, Д. Г. & Подливаев, Б. А. (2007). *Вольная борьба: история, события, люди : монография*. Советский спорт, Москва.
- Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» від 15.12.2016, № 4665. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17#Text>
- Неробеев, Н. Ю. & Тараканов, Б. И. (2012). *Теоретические и практические аспекты спортивной подготовки женщин в вольной борьбе с учетом полового диморфизма : монография*. Олимп, СПб.
- Остапчук, Ю. & Окопний, А. (2013). Аналіз виступу жіночої збірної команди України із спортивної боротьби на XXVIII, XXIX та XXX літніх Олімпійських Іграх. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 7(33), 24-30.
- Палатний, А. Л. (2019). Результати виступів українських спортсменів з вільної та жіночої боротьби на престижних міжнародних змаганнях упродовж 1992-2008 років. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*, 104-109. doi: 10.15330/fcult.31.104-109
- Семеряк, З. (2014). Взаємозв'язки показників підготовленості фехтувальників-шпажистів різної кваліфікації. *Спортивна наука України*, № 4 (62), 40-46.
- Стельмах, Ю., Пістун, А., Балущка, Л., & Путій, Є. (2015). Зародження і розвиток жіночої боротьби в Україні. *Молода спортивна наука України*, 19 (1), 230-234.
- Тараканов, Б. И., Апойко, Р. Н., & Неробеев, Н. Ю. (2013). Женская вольная борьба как полноправный участник международного олимпийского движения. *Ученые записки Университета им. П.Ф. Лесгафта*, 9 (103), 170-174. DOI: 10.5930/issn.1994-4683.2013.09.103.p170-174
- Трушнікова, Г. Я. Подбор средств и методов для решения задач тренировки силовых, координационных и скоростных способностей в фехтовании. URL: <http://www.dushlobnya.ru/metodrabota.html>
- Шандригось, В. І. (2018). Системно-історичний аналіз досягнень країн-учасниць в змаганнях з вільної боротьби на Олімпійських Іграх (1904-2016 рр.). *Єдиноборства*, №1 (7), 89-97.
- Шандригось, В. І. (2019). Динаміка кількості вагових категорій борців вільного стилю в програмах Олімпійських ігор. *Єдиноборства*, №2 (12), 58-67. DOI:10.5281/zenodo.2544680

- Шандригось, В. І., Латишев, М. В., Первачук, Р. В., & Яременко, В. В. (2020). Аналіз результатів виступів збірної команди України з жіночої боротьби. *Єдиноборства*, №4(18), 90-104. DOI:10.15391/ed.2020-4.09
- Шандригось, В. І., Яременко, В. В., & Первачук, Р. В. (2018а). Аналіз виступів борців різних країн на чемпіонаті Європи 2018 року з вільної боротьби серед чоловіків. *Єдиноборства*, №4 (10), 80-90. DOI:10.5281/zenodo.1473640
- Шандригось, В. І., Яременко, В. В., & Первачук, Р. В. (2018б). Становлення і розвиток жіночої боротьби в програмі Олімпійських Ігор. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор і єдиноборств у вищих навчальних закладах*. Харків: ХДАФК, Т. 1., 80-83.
- Шандригось, В., & Первачук, Р. (2018). Роль і місце спортивної боротьби в системі олімпійського руху. *Молода спортивна наука України*. Львів: ЛДУФК, Вип. 22., Т. 1., 18-19.
- Digel, H., Miao, J. & Utz, A. (2003). Hochleistungssport in China. Weilheim / Teck: Brauer.
- Miao, J. (2006). Die Sportwissenschaft in China. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, о. J. (1), 21-25.
- Sloboda, H. (2006). Kind und Athlet sein in China. Talentsuche und -forderung auf Chinesisch. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, о. J. (2), 22-25.
- Voigt, B. (2008). China trainiert für Olympia. Das Sportsystem im Reich der Mitte. Zugriff am 10. Mai 2013 unter <http://www.bpb.de/internationales/asien/china/4423/das-sportsystem-im-reich-der-mitte>

Стаття надійшла до редакції: 08.01.2021 р.

Опубліковано: 01.02.2021 р.

Аннотация. Шандригось В. И., Латишев Н. В., Розторгуй М. С., Первачук Р. В. Динамика количества весовых категорий в женской борьбе. Цель: провести анализ динамики количества весовых категорий в женской борьбе. **Материал и методы.** Методы исследования: теоретический анализ и обобщение литературных данных, интернет-источников, системно-исторический анализ, методы математической статистики. Выходные данные результатов выступлений взяты с официального сайта Международной федерации спортивной борьбы «United World Wrestling» (<https://unitedworldwrestling.org/database>). Для статистической обработки данных и графического представления результатов использовалась программа MS Excel. **Результаты:** в статье представлены результаты эмпирических исследований динамики количества весовых категорий спортсменок по женской борьбе, начиная с 1987 года. Выявлено, что, начиная с 1997 года, наблюдается четкая тенденция увеличения количества весовых категорий борчинок. Установлено, что с 1997 года женщины боролись только в шести категориях; с 2002 – в семи; с 2014 - в восьми, а с 2018 года – в десяти весовых категориях. В 2004 году женская борьба получила всеобщее признание с включением в программу Олимпиады в Афинах самостоятельной дисциплиной. С тех пор произошло разделение весовых категорий на «олимпийские» и «неолимпийских». Всего женская борьба была включена в программу Олимпийских игр 4 раза и за этот период были разыграны 18 комплектов наград. **Выводы.** Установлено, что для популяризации, зрелищности и пропаганды спортивной борьбы как вида спорта в мире UWW вносит изменения и дополнения в правила соревнований, включая изменения количества весовых категорий. Выявлено, что с началом популяризации женской борьбе, наблюдается четкая тенденция увеличения количества весовых категорий борчинок. Также заметно выросло количество стран-участниц и спортсменок, свидетельствует о росте популярности женской борьбы в мире. Все это объективно подтверждает ведущую роль женской борьбе и способствует

сохранению достойного статуса спортивной борьбы в структуре современного мирового спорта.

Ключевые слова: весовые категории, женская борьба, динамика, борчини, чемпионаты мира, Олимпийские игры, системно-исторический анализ, регламент.

Annotation. *Shandrygos V., Latyshev N., Roztorhui M., Pervachuk R. Dynamics of the number of weight categories in women's wrestling. Purpose: to analyze the dynamics of the number of weight categories in women's wrestling. Material and methods. Theoretical analysis and generalization of literature data, Internet sources, system-historical analysis, methods of mathematical statistics. The initial results of the performances are taken from the official website of the International Wrestling Federation (United World Wrestling) (<https://unitedworldwrestling.org/database>). MS Excel was used for statistical data processing and graphical presentation of results. Results: the article presents the results of empirical studies of the dynamics of the number of weight categories of women wrestling athletes since 1987. It was found that since 1997, there has been a clear trend of increasing the number of weight categories of women wrestlers. It has been established that since 1997 women have competed in only six categories; since 2002 – at seven; from 2014 – in eight, and from 2018 – in ten weight categories. In 2004, women's wrestling received general recognition with the inclusion in the program of the Olympics in Athens as an independent discipline. Since then, there has been a division of weight categories into «Olympic» and «non-Olympic». In total, women's wrestling was included in the programs of the Olympic Games 4 times and during this period 18 sets of awards were drawn. Conclusions. It is established that to promote, entertain and promote wrestling as a sport in the world, UWW makes changes and additions to the rules of competition, including changes in the number of weight categories. It was found that with the beginning of the popularization of women's wrestling, there is a clear trend of increasing the number of weight categories of wrestling. The number of participating countries and athletes has also increased significantly, which indicates the growing popularity of women's wrestling in the world. All this objectively confirms the leading role of women's wrestling and contributes to the preservation of a worthy status of wrestling in the structure of modern world sports.*

Keywords: weight categories, women's wrestling, dynamics, women wrestlers, world championships, Olympic Games, system-historical analysis, regulations.

References

- Apojko, R. N., & Tarakanov, B. I. (2015). *Sportivnaja bor'ba: jevoljucija, tendencii, problemy i prioritetyne puti ih reshenija : monografija*. SPb. : Izd-vo Politeh. un-ta.
- Briskin, Ju., Semerjak, Z., & Pityn, M. (2014). Rezul'tativno-znachushhi tehniko-taktychni dii' fehtuval'nykiv-shpazhystiv riznoi' kvalifikacii'. *Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii': zb. nauk. prac'*, Vyp. 18, T.2, 37-43.
- Bulatova, M. M. (2017). *Borot'ba. Encyklopedija v zapytannjah i vidpovidjah. Navchal'ne vydannja. Olimpijs'ka literatura*, Kyi'v.
- Busol, V. A. (2014). *Fehtuvannja. Navchal'na programa dlja DJuSSh, SDJuShOR, ShVSM ta specializovanyh navchal'nyh zakladiv sportyvnoho profilju*. Kyi'v.
- Busol, V., & D'omina, O. (2013). *Fehtuvannja v Ukrai'ni: istorija ta suchasnyj stan: navch. posib.* Kyi'v.
- Latishev, N., Shandrygos', V., Tropin, Ju., Kvasnica, O., & Golovach, I. (2020). Zhenskaja bor'ba: analiz rezul'tatov vystupenija sbornoj komandy Ukrainy. *Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii': zbirnik naukovih prac'*. Vip. 9 (28). 237-243. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-237-243
- Lennarc, K. (2013). Sportivnaja bor'ba v sisteme olimpijskogo sporta. *Nauka v olimpijskom sporte*, 4, 4-7.
- Mindiashlivi, D. G. & Podlivaev, B. A. (2007). *Vol'naja bor'ba: istorija, sobytija, ljudi : monografija*. Sovetskij sport, Moskva.

- Nakaz Ministerstva molodi ta sportu Ukraïni «Pro zatverdzhennja testiv i normativiv dlja provedennja shhorichnogo ocinjuvannja fizichnoi pidgotovlenosti naseleennja Ukraïni» vid 15.12.2016, № 4665. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17#Text>
- Nerobeev, N. Ju. & Tarakanov, B. I. (2012). *Teoreticheskie i prakticheskie aspekty sportivnoj podgotovki zhenshin v vol'noj bor'be s uchetom polovogo dimorfizma : monografija*. Olimp, SPb.
- Ostapchuk, Ju. & Okopnyj, A. (2013). Analiz vystupu zhinochoi' zbirnoi' komandy Ukraïny iz sportyvnoi' borot'by na HHVIII, HHIH ta HHH litnih Olimpijs'kyh Igrah. *Naukovyj chasopys Nac. ped. un-tu im. M. P. Dragomanova. Serija 15: Naukovo-pedagogichni problemy fizychnoi' kul'tury (fizychna kul'tura i sport)*, 7(33), 24-30.
- Palatnyj, A. L. (2019). Rezultaty vystupiv ukrai'ns'kyh sportsmeniv z vil'noi' ta zhinochoi' borot'by na prestyzhnyh mizhnarodnyh zmagannjah uprodovzh 1992-2008 rokiv. *Visnyk Prykarpats'kogo universytetu. Serija: Fizychna kul'tura*, 104-109. doi: 10.15330/fcult.31.104-109
- Semerjak, Z. (2014). Vzajemozv'jazky pokaznykiv pidgotovlenosti fehtoval'nykiv-shpazhystiv riznoi' kvalifikacii'. *Sportyvna nauka Ukraïny*, № 4 (62), 40-46.
- Stel'mah, Ju., Pistun, A., Balushka, L., & Putij, Je. (2015). Zarodzhennja i rozvytok zhinochoi' borot'by v Ukraïni. *Moloda sportyvna nauka Ukraïny*, 19 (1), 230-234.
- Tarakanov, B. I., Apojko, R. N., & Nerobeev, N. Ju. (2013). Zhenskaja vol'naja bor'ba kak polnopravnyj uchastnik mezhdunarodnogo olimpijskogo dvizhenija. *Uchenye zapiski Universiteta im. P.F. Lesgafta*, 9 (103), 170-174. DOI: 10.5930/issn.1994-4683.2013.09.103.p170-174
- Trushnikova, G. Ja. Podbor sredstv i metodov dlja reshenija zadach trenirovki silovyh, koordinacionnyh i skorostnyh sposobnostej v fehtovanii. URL: <http://www.dushlobnya.ru/metodrabota.html>
- Shandrygos', V. I. (2018). Systemno-istorychnyj analiz dosjagnen' kraï'n-uchasnyč' v zmagannjah z vil'noi' borot'by na Olimpijs'kyh Igrah (1904-2016 rr.). *Jedynoborstva*, №1 (7), 89-97.
- Shandrygos', V. I. (2019). Dynamika kil'kosti vagovyh kategorij borciv vil'nogo stylju v programah Olimpijs'kyh igor. *Jedynoborstva*, №2 (12), 58-67. DOI:10.5281/zenodo.2544680
- Shandrygos', V. I., Latyshev, M. V., Pervachuk, R. V., & Jaremenko, V. V. (2020). Analiz rezultativ vystupiv zbirnoi' komandy Ukraïny z zhinochoi' borot'by. *Jedynoborstva*, №4(18), 90-104. DOI:10.15391/ed.2020-4.09
- Shandrygos', V. I., Jaremenko, V. V., & Pervachuk, R. V. (2018a). Analiz vystupiv borciv riznyh kraï'n na chempionati Jevropy 2018 roku z vil'noi' borot'by sered cholovikiv. *Jedynoborstva*, №4 (10), 80-90. DOI:10.5281/zenodo.1473640
- Shandrygos', V. I., Jaremenko, V. V., & Pervachuk, R. V. (2018b). Stanovlennja i rozvytok zhinochoi' borot'by v programi *Olimpijs'kyh Igor. Problemy i perspektyvy rozvytku sportyvnyh igor i jedynoborstv u vyshhyh navchal'nyh zakladah*. Harkiv: HDAFK, T. 1., 80-83.
- Shandrygos', V., & Pervachuk, R. (2018). Rol' i misce sportyvnoi' borot'by v systemi olimpijs'kogo ruhu. *Moloda sportyvna nauka Ukraïny*. L'viv: LDUFK, Vyp. 22., T. 1., 18-19.
- Digel, H., Miao, J. & Utz, A. (2003). Hochleistungssport in China. Weilheim / Teck: Brauer.
- Miao, J. (2006). Die Sportwissenschaft in China. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, o. J. (1), 21-25.
- Sloboda, H. (2006). Kind und Athlet sein in China. Talentsuche und -forderung auf Chinesisch. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, o. J. (2), 22-25.
- Voigt, B. (2008). China trainiert für Olympia. Das Sportsystem im Reich der Mitte. Zugriff am 10. Mai 2013 unter <http://www.bpb.de/internationales/asien/china/4423/das-sportsystem-im-reich-der-mitte>

Відомості про авторів:

Шандригось Віктор Іванович: к.фіз.вих., доцент кафедри теорії та методики олімпійського та професійного спорту; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, Україна.

Шандригось Віктор Іванович: к.фіз.восп., доцент кафедри теорії та методики олімпійського та професійного спорту; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка: вул. М. Кривоноса, 2, г. Тернополь, 46027, Україна.

Victor Shandrygos: associate professor of department of theory and methodology of olympic and professional sport. Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University: street M. Krivonos, 2., Ternopil, 46027, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0002-1511-4559>

E-mail: shandrygos.v@gmail.com

Латишев Микола Вікторович: к.фіз.вих., доцент, доцент кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту; Київський університет імені Бориса Грінченка; вул. Маршала Тимошенка 13-б, м. Київ, 04212, Україна.

Латишев Николай Викторович: к.фіз.восп., доцент, доцент кафедри фізического виховання і педагогіки спорту; Киевский університет імені Бориса Грінченка; ул. Маршала Тимошенко 13-б, г. Киев, 04212, Україна.

Mykola Latyshev: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Borys Grinchenko Kyiv University: Marshala Tymoshenko, 13-B, Kyiv, 04212, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0001-9345-2759>

E-mail: nlatyshev.dn@gmail.com

Розторгуй Марія Сергіївна: доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського: вул. Костюшка, 11, м. Львів, 79007, Україна.

Розторгуй Мария Сергеевна: доктор наук по фізическому вихованню і спорту, доцент; Львовский государственный університет фізической культури імені Івана Боберського: ул. Костюшка, 11, г. Львов, 79007, Україна.

Mariia Roztorhui: Doctor of Physical Education and Sports; Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi: street Kosciuszko, 11, Lviv, 79007, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0001-7726-0036>

E-mail: mariia.roztorhyi@gmail.com

Первачук Ростислав Вікторович: кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського: вул. Костюшка, 11, м. Львів, 79007, Україна.

Первачук Ростислав Викторович: кандидат наук по фізическому вихованню і спорту, доцент. Львовский государственный університет фізической культури імені Івана Боберського: ул. Костюшка, 11, г. Львов, 79007, Україна.

Rostislav Pervachuk: PhD in physical education and sport; Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi: street Kosciuszko, 11, Lviv, 79007, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0002-8067-7825>

E-mail: r.pervachuk@gmail.com